

Sonja
Karlsson

14

tuntia
takaisin

*KOSMOS

Sonja
Karlsson

14

tuntia
takaisin

*KOSMOS

Otsikoiden sitaatit Shakespearen sonetista numero 30.

ISBN 978-952-352-248-0

© Sonja Karlsson ja Kustannusyhtiö Kosmos 2023

Kannen suunnittelu: Jussi Karjalainen

***KOSMOS**

Painettu EU:ssa

LUKU 1

When to the sessions of sweet silent thought

Mieleen juolahtaa tusina tapaa, joilla saatan kuolla tänään. Pelkään, että jokaisella askeleella vavahtavat portaat kaatuvat kumoon juuri, kun olen päässyt ylätasanteelle ja kalloni hajoaa rasahtaen kuumaan asfalttiin. Pelkään, että lentokone kaapataan, katoan sen mukana ja unohdun. Pelottaa, että ruumistani ei ole luotu tällaiseen. Ehkä kuolen sairaskohtaukseen.

Ehdottomasti eniten pelottaa pudotus. Lukuisten mailien, kymmenientuhansien jalanmittojen vapaapudotus kohti jossain kaukana kimaltavaa merta, joka on sininen uni ja jossa minä olen hiekkaa.

Jos nyt edes selviämme maarajan yli, ehkä onnistuisimme lipumaan ohi soralta näyttävien kivikoiden ja sokeriksi muuttuneen rantaviivan, kohti pumpulisia pilviä, aurinkoa. Näyttääkö se taivaalla suuremmalta, tuntee sen olevan lähempänä?

Vielä kamalampaa olisi, jos rysähtäisimme kiitoradalle. Olen lukenut lehdistä, miten lentokoneet ovat päässeet

ilmaan mutta syöksyneet suoraan takaisin alhaalla hehkuvalle asfaltille, joka aukoo mustaa syliään ja levittää valkoisena hohdatavat raajansa. *Stalling*, niin siitä sanottiin. Tuntuukohan se vatsanpohjassa, alkaakohan pyörryttää, että jos ei näekään elämänsä vilisevän vaan pikemminkin irtoavan voimattomista hyppysistään, luisuvan jonnekin kauas kohti horisonttia. Enkä kyllä myöskään halua elää ensimmäisiä muistojani uudestaan; puolentoista metrin pudotusta aidanharjalta, hiuksiin takeruneita käpyjä, isän pelottavan kumisevaa ääntä.

Tai jos happi ei ehdikään loppua ennen rysäystä ja viimeinen totuus onkin pelko, hirveä hengästyttävä aave, joka hyökkää istuimen takaa, kietoo ohuet sormensa kurkulleni ja kuristaa minut keltaiseen verhotulle istuimelle. Entä jos olisimmekin niin onnekkaita, että pääsisimme turvallisesti meren yli, ja yhtäkkiä polttoaine loppuisi? Mitä sitten tapahtuu, laskeudummeko keskelle autiomaata, kuolenko nälkään?

Siistiin, suoralinjaiseen siniseen takkiin pukeutunut nainen toivottaa minut tervetulleeksi ja seuraan edelläni kulkevia tuttuja kenkäpareja käytävää oikealle. Loputtomasti penkkejä, loputon virta ihmisiä, loppua enteilevä hengästyttävä hälinä. Yksi silmäkulmassa vilahtanut kierreportaikko ja ilmastointilaitteen tapainen hurina, kaksi pitkää käytävää. Syke.

Lentokoneen ilmassa on jotain outoa. Sen haistoi heti, siinä on jotain kliinistä, vähän samaa kuin vastarakennetun sairaalan käytävillä. Kuiva ilma pistelee sieraimia. Kulkiessani käytävää eteenpäin vilkuilen vuorotellen numeroihin penkkien yläpuolella, vuorotellen ohueen paperiin kädessäni, jonka taulukkoon merkitty *50D* on irvailut minulle koko päivän.

Suuni muodostaa ääneti numeroita, vaikka rivit onkin merkitty niiden yläpuolella olevien hyllyjen laitaan.

Hoitajien sijaan käytävillä häääävät kuitenkin vaaleansinisiin hameisiin ja valkeisiin puseroihin puetut naiset, hiukset verhottuina pyöreälinjaisten hattujen alle ja lapaluut vedettyinä yhteen. Samat, täydellisen sopusuhtaiset ja turhan innostuneet kasvot ovat jo useamman vuoden katsoneet takaisin sanomalehtiin upotetuista mainoksista. Haluaisin sukeltaa fantasiaan, mutta minua pelottaa liikaa.

Kulkeminen perälle on naurettavan hidasta. Välillä seisahdumme, välillä jono kiihtyy ja kaikki rynnistävät eteenpäin kuin ehtiäkseen ottaa mahdollisimman monta askelta ennen pysähdystä. Vihdoin tulee minun vuoroni siirtyä käytävältä sivuun. Kasaan kuivuva jono jatkaa ohitsemme.

Tai ehkäpä sydämeni kiihdyttää taivaalle niin lujaa, että lopulta se törmää seinään ja hajoo, mietin vielä istuutuessani alas. Selkänoja narahtaa, suljen silmäni. Penkki on pehmeä. Huokaus palauttaa rintakehäni sijoilleen.

»Älä jaksa», Emil sanoo ja työntää salkkunsa penkin alle. »Ei tässä mitenkään käy.»

Me istumme rinnan, Olga ikkunalla, ja minä ja Emil toisilla puolin kapeaa käytävää. Emilin tyyneys ärsyttää. Hän istuu levästi, polvi reilusti käytävän puolella tuijottaen edessään olevan penkin selkämystä, ja pyöritellen kynää sormenpäisensä. Korkki vuotaa. Hän ei ole vielä huomannut musteen tahrampia sormenpäitään.

Vieressäni punatakkainen mies sytyttää savukkeen. Minua itkettää, en tiedä miksi, mutta tekee mieli vollottaa kuin pieni

lapsi äitinsä perään. Hengittäminen on äkkiä muuttunut liian helpoksi, ohueksi, ikään kuin ilma olisi liian kevyttä täyttääkseen keuhkoni kokonaan. Penkki Olgan ja Emilin välissä on yhä tyhjä ja ihmisvirta on tyrehtynyt lopulta kokonaan. Leikkittelen ajatuksella, että ehdottaisin siirtyväni heidän väliinsä – *mukavampi istua näin yhdessä, eikö totta?* – mutta ylpeyteni ei anna myöten.

Tiesin kyllä, että lentokoneet olivat suuria, tietystihän niiden täytyi olla, mutta mikään ei olisi voinut valmistella minua siihen tunteeseen, mikä vasta äsken lävisti minut odottaessani vuoroani astua koneen eteen rullatuille portaille Kennedyn lentokentän asfaltilta. En ollut koskaan tuntenut itseäni niin pieneksi. Koneen kylkeä halkoi paksu, sininen viiva. Aivan perässä, siinä osassa, joka näyttää kalan evältä, komeili suuri Pan Amin logo ja Yhdysvaltain lippu.

Nyt minut valtaa masokistinen halu kurottaa kurkistamaan ikkunasta alas asfaltille paikkaan, jossa juuri vielä seisoiimme, mutta hillitsen itseni ja tyydyn tarkkailemaan sisätiloja. Kone heilahtelee ja saa minut nykimään mukana. Emil kertoo sen aiheutuvan lastauksesta.

»Ne viskovat tavaraa sisään. Hold luggage. Mikähän se nyt on suomeksi», hän pohtii ääneen. Puistan päätäni kuin sanoakseni, ettei minulla ole aavistustakaan sanan suomenkieleisestä vastineesta. »No, ne isommat laukut jotka jätimme jo kentällä», Emil toteaa lopulta ja kääntyy sitten tuijottelemaan Olgan ohi ulos ikkunasta.

Jossain minunkin ruskea matkalaukkuni heitetään osaksi tavaroiden merta. Ostin sen muutama viikko sitten pienestä sanfranciscolaisesta liikkeestä, joka myi kaikenlaista kaunista

tavaraa nahkalompakoista salkkuihin ja sateenvarjoihin. Laukun täytyi olla yksi rumimmista asioista koko kaupassa, mutta jokin siinä kutsui minua, jokin siinä tavassa miten se nökötti erikokoisten ja erimuotoisten, kauniiden, värikkäiden ja kirkkaiden laukkujen seassa, tuntui kirkuvan suoraan minulle. *I'll take that one. Really? Really.* Ajoimme takaisin liikkeestä ikkunat alhaalla, minä istuin takapenkillä Olgan takana ja roikotin kättäni ikkunan ulkopuolella saadakseni edes yhden osan kehostani viilenemään.

»Mitä nämä ovat?» kysyn ja osoitan muutamaa nappia käsinojani alla.

Emil vilkaisee ja nojautuu sitten takaisin paikalleen. »Kutsunappi. Ja jos haluaa maksaa elokuvasta niin tuohon saa kiinni, öm, headsetin.»

»Elokuvasta?»

Emil osoittaa seinää, jonka kummaltakin puolelta käytävät jatkuvat kohti koneen etuosaa. »Tuohon se heijastetaan.»

Vaikka me vaikenemme odottamaan, koko muu matkustamo elää. Äänet pusertuvat osaksi hurisevaa ja kolisevaa sinfoniaa. *I've heard that London is terrible this time of year.* Katonrajaan sijoitettujen hyllyjen ovet kolahtelevat vuoronperään kiinni, jossain edempänä laseja kilistellään. Penkit ovat erivärisiä ja yritän keksiä, millä perusteella värit vuorottelevat. Minun istuimeni on vaaleankeltainen.

Ihmiset ovat pukeutuneet siististi, häkellyttävän siististi siihen nähden, että tarkoituksena on istua paikoillaan seitsemän tuntia. Silitin eilisiltana – Olgan kehotuksesta – jakun ja hameen, mutta epäilen, että hameen takaosa on jo nyt ehti-

nyt rypistyä kuin käytetty servietti. Olgalla on yllään musta mekko, jonka hihat laskeutuvat millilleen kyynärpäihin. Ilma tuntuu viileältä, ja olen varma, että Olgalla tulisi jossain vaiheessa kylmä. Vilkaistessani häneen huomaan, että hän on jo kaivanut laukustaan esiin ohuen neuletakin ja viikannut sen siististi syliinsä.

Kaikkea säestää matala, tuskallisen tasainen hurina, joka on niin voimakas, että tunnen sen värinän ihollani. Haju todella on omituinen, yhtä kuiva kuin henkäys kovalla pakkasella, muttei tuoksu oikeastaan miltään, ei ainakaan miltään tutulta. Tuijotan Olgan ja Emilin ohitse ikkunaan ja hypistelen olkalaukkuni hihnaa. Se on aitoa nahkaa, ajaa asiansa vaikka saumakohdat ovatkin alkaneet rispaantua. Metalliosat kilahtelevat. Ikkunalasikin on outo, se ei oikeastaan näytä edes lasilta, se on sameampaa, kuin jäätä. Näyttää, että kerroksia on kaksi, ja niiden väliin vangittu ilma on aavistuksen huurussa. Jännittääköhän ketään muuta yhtä paljoa?

»Lopeta nyt. Kohta Olgakin hermostuu», Emil murahtaa ja lasken irti hihnasta. Kilinä lakkaa ja hurina saa jatkaa soittoaan. Vähäeleisesti Emil pysäyttää ohitse liihottavan lentoemännän. En saa puheesta selvää, hänen äänensä on matala ja tasainen kuin laivan torvi, mutta pian mustahiuksinen nainen nyökkää ja jatkaa matkaansa kohti koneen etuosaa. *I think we should find a nice restaurant for tomorrow*, edessäni istuvan naisen kiharat värisevät.

Emil kaivaa tupakka-askin povitaskustaan ja työntää savukkeen ohuiden huultensa väliin. Hän naputtaa reittään vasten mustaa nahkaista lompakkoa, josta olen lukemattomia kertoja nähnyt hänen jakavan pahvisia käyntikortteja tilanteen niin salliessa. *Chief executive officer*. Kerran virheekseni kysyin,

lukiko kortissa hänen oikea alkuperäinen sukunimensä, mutta Emil suuttui ja väitti kivenkovaan, että sillä ei ollut mitään väliä; nimi kuulosti amerikkalaiselta. Epäilen, että Yhdysvaltoihin saavuttuaan hän oli vaihtanut sukunimensä, mutten koskaan viitsinyt vängätä asiasta sen enempää.

»Otatko?» Emil tarjoaa askia minulle.

Puistan päätäni ja hän raottaa puvuntakkiaan sulloakseen tupakat povitaskuunsa. »Ei kun, anna sittenkin.»

Nojaudun käsinojaan kurkistelemaan käytävälle, rivit koneen etupäässä alkavat vähitellen myös rauhoittua istumaan. *Are the lavatories safe to use throughout the whole flight? That's great.* Heidän vaaleilla kasvoillaan on sama kyllästyneen raukea ilme. Takanani istuva nainen ristii kätensä ja painaa päänsä rintaan.

»Tilasin sherryt. Niitä minä join ensimmäisellä kerralla», Emil sanoo ja kohottaa sytyttimen huulieni väliin asettamalleni tupakalle. Imen ilmaa sisään, pää hohkaa hetken punaisena. Vapautan hengityksen ja päästän ohuen savuvanan kiemurtelemaan ulos.

»Mihin sinä lensit?»

»San Franciscoon. Seitsemän kuolettavan tylsää tuntia asiakkaan kanssa, jonka mielestä kiinnostavinta puhuttavaa olivat kupariputket. Toista tuntia hän jaksoi höpöttää niiden hyödyistä rautaputkiin verrattuna. Näin jälkikäteen ajateltuna en tiedä, joiako jännitykseen vai siihen, etten jaksanut kuunnella», hän hörähtää nauruun.

Puristan silmäni kiinni. Minäkään en jaksaisi kuunnella, haluan keskittyä. Keskittyä nieleskelemään, pitämään palan kurkussani edelleen elimistöni sisäpuolella. Kiroan omaa typeryyttäni; miksi annoin suostutella itseni tähän?

»Älä nyt. Tämä on ihan turvallista. Mieti, että Englannin kuningatarkin on lentänyt saman yhtiön koneilla», Emil sanoo ja jatkaa äänellä, jonka kuvittelee varmaankin olevan rohkaiseva, »jos jokin näin iso saadaan ilmaan, ei se nyt ihan niin vaan tipahda alas. Ja täällä istuu jossain myös aseistettu vartija.»

»Oliko se saman kuningattaren setä, joka kuoli nimenomaan lento-onnettomuudessa?» kysyn avaamatta silmiäni.

Emil huokaa syvään mutta ymmärtää lopettaa ajoissa. Tai sitten hän ei yksinkertaisesti keksi enää sanottavaa, mikä oikeastaan vaikuttaa todennäköisemmältä vaihtoehdolta.

Yritän hengittää jo kertaalleen keuhkoni kiertäneen savun uudestaan. Minneköhän minut haudataan? Ruumista ei varmaankaan jää löydettäväksi. Enpä kyllä osaa sanoa, mitä putoamisen jälkeen tapahtuu, tuskin merestä kukaan tulee hakemaan. Mieleeni tunkeutuu joskus uutisissa näkemäni pätkä siitä, miten lentokone tipahti takaisin maahan ja syttyi saman tien palamaan.

»Ma'am, fasten your seatbelt please.» Joku laskee kätensä olkapäälleni. Avaan vastentahtoisesti silmäni, katseeni törmää välinpitämättömän valloittavasti hymyilevään lentoemäntään. »All passengers must wear a seatbelt when the seatbelt light is on.» Nostan tupakan suupieleen ja hapuilen penkin laidoilta valahtaneen vyön syliini. *Naks.* Samat sanat ovat jättäneet hänen huulensa varmaankin satoja kertoja. Savu jää hetkeksi kiemurtelemaan ilmaan, annan sen sulkea minut syleilyynsä, verhota turvalliseen viittaan. Taustalla säestävä hurina tuntuu vaihtaneen sävellajia, ilma on täynnä yksittäisiä lauseita joiden käyttöyhteyteen en kykene keskittymään.

Alan tosiaankin katua, että annoin heidän ylipuhua minut, etten pitänyt päätäni, mutten voinut muutakaan, ei, en kesän jälkeen. En, kun siskoni mieli on kilisten särkynyt erikokoisiksi sirpaleiksi. Emil ei tunne häntä niin kuin minä, ei kukaan tunne. Ja jos minä en ole täällä muistuttamassa siitä, kuka hän joskus oli, muistuttaako siitä enää mikään?

Pitää muistaa kysyä joltain, onko helpompi paeta uppoavasta vai palavasta koneesta. Itse järkeilisin, että ehkä palavasta, ellei ehdi pyörtyä kaikkeen siihen savuun. Turvallisesti pakoon ryömiminenkin on varmaan vaikeaa, kun matkustamo on täynnä. Jos kaikki alkavat ryömiä, pitäisi ryömiä muiden päältä, enkä usko, että minusta olisi siihen. *Did you remember to pack Jeremy's books?* hilpeä ääni tiedustelee jossain oikealla.

Puhallan tupakansavua hitaasti ja katson, kuinka se jää hetkeksi leijumaan syliini. Ja jos lähtee ryömimään muiden yli, ei itse ole enää lattiatasossa, eli riippuen siitä miten matalalle savu on jo laskeutunut, tukehtuu varmaan melko nopeasti. Toinen vaihtoehto on jäädä jumiin muiden alle ja odottaa viimeisten hengenvetojen puristuvan ulos. Ehkä uppoavasta siis.

Ladies and gentlemen, this is the captain speaking. Welcome onboard your Pan American Clipper. We're ready for takeoff, so please sit back, relax and enjoy your flight, suriseva ääni läpäisee koneen. *Our estimated flight time today is six hours and forty minutes.* Yritän laskea, montako lentoa ehtisi tehdä yhden laivamatkan aikana. Kuulutus jatkuu, mutta sanat eivät yllä tajuntaani asti. Savuke hupenee huolestuttavasti. Ja voi hyvä luoja, en ollut vielä edes ajatellut sitä mahdollisuutta, että kone saatettaisiin kaapata, oli vartijaa tai ei.

Yritän rimpuilla irti pelosta, tarttua kiinni johonkin, joka vetäisi minut takaisin – jakkuni kutittavaan olkasaumaan, edessäni istuvan naisen kihariin hiuksiin, lentoemännän hienovaraiseen etukenoon hänen kumartuessaan keskustelemaan matkustajille edempänä matkustamo. Punatakkainen mies ristii käsivartensa ja tuijottaa kyllästyneenä eteensä.

Emil on kääntynyt Olgan puoleen, en kuule mitä he puhuvat, mutta Emilin käsi on vakuuttavasti hänen polvellaan kuin hellävaraisesti kiskoen häntä pysymään täällä. Meneillään on taas jonkinlainen kuulutus, jonka sisältöön en kykene keskittymään lainkaan.

Nojaudun taaksepäin ja annan pääni keikahtaa pehmeälle niskatuelle. Mietin Helsinkiä: miten paljon antaisinkaan että voisin saapua sinne turvallisesti sataman tai rautatieaseman kautta. Saapuivatkohan laivat edelleen Hankoon? Rintaani puristaa ja vaihtelen asentoa. Jos olen saamassa sydäntokituksen, asennon vaihtaminen ei auta.

Katson, miten Emil painaa sammuneen tupakkansa edessään olevan penkin selkänojaan. Alan tutkia omaani, ja löydän pienen tuhkakupin penkin selkänojasta. Työnnän savukkeen vastentahtoisesti aukkoon. Tajuan, ettei minulla ole minkäänlaista käsitystä siitä, miltä Helsinki ylipäättään nykyään näyttää. Olen käynyt kaupungissa vain kerran aiemmin, syyskuussa 1929. Saavuimme Viipurista muistaakseni viiden junassa. Uusi rautatieasema oli mielestäni hieno. Se muistutti paljon Viipurin asemaa, mutta näytti uudemmalta ja isommalta. Kaikki haisi tupakalta ja kiireeltä.

Nyt tekisi mieli pyytää Emililtä toinenkin tupakka.

Hitaasti sisään, hitaasti ulos.

Lentokone lähtee nytkähtäen peruuttamaan. Minua oksettaa. En ole päivällä saanut juurikaan syötyä, ja päivällä hörpityt lukuisat kahvikupilliset korventavat nyt vatsanpohjaa.

Tuijotan, kun lentoaseman valot häviävät yksi kerrallaan taakse. Päivä on ehtinyt hämärtyä, ja Pan Amin massiivisen, lieriönmallisen terminaalin tarpeettoman kirkkaat valot välkkyvät sisään lentokoneen pienistä ikkunoista. Normaalisti tähän aikaan istuisin turvallisesti kotona, ehkäpä teekuppi kourassa valmiina siirtymään sänkyyn. Yritän nielaista, mutta pala jää kurkkuuni jumiin. Liikumme jo nopeammin, päät keinuvat. Esirippu on sulkenut lentoemännät taakseen.

Sitten kone hidastaa ja pysähtyy. Yritän kurkotella Emilin takaa nähdäkseni ikkunasta ulos. Olemme seisahtuneet pitkän asfaltoidun suoran viereen, jota kulkee nyt toinen kone, jonka perässä kirkkaanpunaisena välkkyvä valo rikkoo pimeyttä tasaisiin siivuihin. Sen vauhti kiihtyy, voi hyvä luoja, ensin sen nokka nousee ylös, kunnes koko valtava alus irtoaa maasta. Siivet vavahdellen se lopulta häviää pilvien lomaan, punainen valo välkkyä vielä hetken aikaa kaukaisuudessa. Haluaisin rukoilla, mutta ajatus tuntuu naurettavalta.

Me käännyimme taivaalle kadonneen koneen perään ja lentoasema palaa takaisin ikkunaan. Puristan käteni laukuni hihnan ympärille. Toivon, että olisin parempi kristitty, voisin luottaa siihen, että Jumala suojelee, jospa vain ristisin käteni ja oikein pyytäisin, mutta minä ja Jumala emme ole jutelleet vuosiin. Nyt kiihdytämme jo, matkustamo himmenee ja lentokentän valot venyvät suoriksi viivoiksi, olenkohan

pyörtymässä vai tapahtuuko tämä oikeasti? Vatsaa nipistää, kun ensin koneen etuosa irtoaa maasta, sitten loputkin, tämä maailma jää jonnekin kauas. Todellisuus notkuu, ontuu, me lennämme, kehoni on yhtäkkiä epätodellisen kevyt. Tämä ei tunnu yhtään samalta kuin junassa, liike on aggressiivista ja repivää. Korviani alkaa särkeä, kaikki vaimenee, en uskalla liikahtaa edes kysyäkseni Emililtä, onko tämä normaalia. Enkä enää uskalla sulkea silmiäkään, jos kuolen nyt, haluan nähdä viimeiset sekunnit, vaikka niiden pääroolissa olisikin edessäni istuva kiharapää. Puristan hihnaa molemmin käsin, kynteni painautuvat kämmeniin.

Nokka on edelleen ylempänä, minusta tuntuu että se vain jatkaa nousemistaan, pian varmasti kiepsahdamme ylösalaisin. Tunne on sama kuin niinä muutamina kertoina, joina uskaltaudin vuoristorataan Luna Parkissa. Minä olin kauhuissani; Olga nauroi vieressä kiljuen, että tätä se elämä on.

Tajuan hengitykseni olevan ohutta ja nopeaa, ilma katoaa ehtimättä kiertää keuhkojani. Yritän kuitenkin vielä kuvitella olevani junassa. Matkalla Hartfordista New Yorkiin, Helsingistä Hankoon. Junalla matkustaminen on turvallista, tasaista, sen kolinassa on jotain miellyttävää, se on kehto ja minä aistit auki maailmaan. Sen kyydissä ei tarvitse pelätä kuolevansa hetkenä minä hyvänsä.

Jonkin tutun muisteleminen rauhoittaa, niin sitä sanotaan. Etenkin ensimmäisillä junamatkoilla yritin pinnistää aistini äärimmilleen, painaa mieleeni kaikki nopeasti ohi vilahtavat rakennukset ja kadut. Ne näyttävät täältä katsottuina varmaan-kin erilaisilta. Nyt istumapaikaltani ei edes näe niin pitkälle, että yltäisin kurkistamaan maahan asti.

Mereen syöksyneestä koneesta on kyllä varmaan ihan todella vaikeaa päästä ulos. Laivat ilmeisesti uppoavat usein hitaasti, niin että ylösalaisinkin kiepsahaneen laivan päällä voi ainakin jonkin aikaa odotella apua. Tosin en osaa sanoa, kuinka nopeasti tällainen iso metallihökötys alkaa upota, laivat on sentään tarkoitettu kulkemaan vesitse. Luulisi kuitenkin, että lentokoneen siivet kannattelisivat konetta myös vedessä jonkin aikaa – eli jos pääsee ulos, voi kiivetä siipien päälle. Mutta päästäkseen ulos pitää osata avata ovi, ikkunat eivät näytä siltä, että niitä saisi auki enkä usko, että edes mahtuisin pusertumaan läpi pienestä ovaalinmuotoisesta reiästä. Ja jos vesi syöksyy kovalla paineella sisään, täytyy uida sitä vastaan, enkä minä ole hirveän hyvä uimaan enkä tiedä kuinka pitkään pystyn pidättämään hengitystäni. Testaisin nyt, mutta minulla ei ole kelloa, josta voisi seurata sekunteja.

New Yorkiin ei jäänyt ketään. Kaipa hautajaiseni pidettäisiin Suomessa, kamalaa kyllä haudata ketään ilman ruumista. Maasta sinä olet tullut... Suostuukohan kukaan edes laskemaan tyhjää arkkua hautaan? Kai sekin on tavallaan hauta, loputon merenpohja, sinisenä välkkyvä pinta.

Uskallan suoristaa sormeni vasta, kun näen lentoemäntien huolitellut kaulat penkkirivien yllä. Emil vilkaisee minuun ja pyöräyttää silmiään. Kynteni ovat jättäneet ihoon valkoisina hehkuvat viirut. Tajuan nyyhkyttäväni.

Muistan Emilin kertoneen, että eniten lento-onnettomuuksia sattuu nousun tai laskun aikana. Olimme kerrankin Olgan kanssa jostain samaa mieltä ja valitimme loppupäivän kuorossa, ettemme kaivanneet tuota tietoa.

Nyt kun tarkemmin ajattelee, en edes huomaa liikkuvani eteenpäin. Pahin heilahtelu on poissa, vain ikkunan takana hitaasti vaalenevat pilvet paljastavat meidän jättävän New Yorkin taaksemme. Emil on kaivanut kapeasankaiset silmälasinsa ja syventynyt sanomalehden pariin. Olga näyttää nukahtaneen, hänen päänsä on kallellaan taaksepäin ja hiljainen, karhea hengitys korisee hänen avonaisesta suustaan.

Ilma täyttyy naksahduksista ja kilinästä. Vieressäni istuvan miehen turvavyö valahtaa vapaasti alas ja haalea metalli jää roikkumaan vasten pohjettani.

»Mietipä, että Concordella matka menee puolet nopeammin. Viime viikolla Timesissa oli juttu, että se on testilennolla mennyt jo yli tuhat mailia tunnissa. Aamupäivällä Lontooseen ja illalla on jo takaisin kotona», Emil sanoo.

»Did I hear you mention Concorde?» kysyy luoksemme kipittänyt lentoemäntä. Hänen äänensä on ärsyttävän kimakka ja helisevä kuin tuulikello. Hän madaltaa tarjotinta ja laskee toisella kädellään vuoronperään kaksi korkeavartista lasia Emilin eteen, joka viittilöi toisen olevan minulle. Rintakehää puristaa.

»Yes yes. Shouldn't be too long until they are in passenger use», Emilin silmät kirkastuvat.

»That's what they're saying, I suppose. I am still amazed by our 747s», nainen helisee ja kääntyy antamaan minulle lasin.

Nyökkään kiitokseksi. Yritän keksiä, miten saada pöytä alas, mutta lentoemäntä ehtii ensin. »There you go, ma'am.»

Lasken lasin tyhjästä ilmestyneelle pöydälle. »Thank you.» Tumma neste on läikkyä reunojen ylitse. Lentoemäntä on ehtinyt jo kadota, kun nostan katseeni. Hän liikkuu toisessa päässä matkustamoa vaivattomasti tasapainoillen mustissa

koroissaan kapealla käytävällä, kunnes katoaa valkean esiripun taakse.

Otan pitkän siemauksen lasistani, toisenkin, ja annan makean nesteen kiemurrella kielen päällä.

Emil hymähtää. Kohotan kulmaani.

»Luin keväällä valitusta näiden koneiden palvelun tasosta. *Too big for proper service.*»

»No, oletko tyytymätön?»

»En», hän sanoo ja siemaisee lasistaan. »Ainakaan vielä.»

»Mitä tuolla edessä on?» kysyn, kun kaukana käytävän päässä sinipukuinen lentoemäntä livahtaa jälleen verhon taa.

»Ensimmäinen luokka. Näissä uusissa koneissa on myös yläkerta», Emil vastaa.

»Niinkö?» kysyn kiinnostuneena. »Miten sinne pääsee?»

»Me emme mitenkään», hän sanoo ja hänen äänessään on pieni häivä katkeruutta. »*First class only.*»

»Ai», mutisen ja vajoan takaisin penkilleni.

Voiko nousun jo laskea päättyneeksi?

LUKU 2

I summon up remembrance of things past,

Emil on kääntynyt puoliksi käytävän puoleen ja näyttää varsin innostuneelta. Tunnen kuivuneet kyyneleet yhä poskillani ja mietin, selviäisinkö pyörtymättä vessaan asti tarkistamaan oletettavasti levinneen ripsivärin tilanteen. Juon lasini tyhjäksi, pehmeä polttelu kurkussa pitää minut kiinni todellisuudessa.

»Haluatko nähdä ohjaamon?» Emil kysyy.

»Häh?»

»No haluatko? Ei ole pakko, mutta se on aina yhtä kiinnostavaa... Kun kerron olevani insinööri ja kiinnostunut lentokoneista olen päässyt katsomaan jo muutaman kerran aiemminkin. On sadoittain nappeja ja vipuja. Illallistarjoilu alkaa varmaan kohta, eli jos haluaa mennä niin se hetki on nyt», hän elehtii käsillään.

»En oikeastaan halua tietää, millä pyhällä hengellä me leijumme ilmassa.»

»Your loss», hän nousee ylös ja lähtee kulkemaan kohti koneen etuosaa.

Katson, miten hän kävelee pitkää käytävää ja katoaa sitten verhon taakse. Iloinen puheensorina kelluu penkkirivien väleistä. Lentokoneen kuivassa ilmassa lippuina lepattavat kohteliaisuudet ja uudella rahalla ostetut samppanjalasilliset kertovat meidän olevan keskellä amerikkalaisen yläluokan unelmaa. Joku polttaa tupakkaa, savu kiemurtelee katonra-jassa. Verho aukeaa jälleen, ja lentoemäntä saapuu tarjoilemaan kahvia neljä riviä edempänä istuville matkustajille. Siristän silmiäni ja yritän nähdä hänen ohitseen käytävän toiseen päähän asti. Ehkä sittenkin tarvitsen silmälasit. Avaan suuni kysyäkseni Olgalta, joko hän harkitsi lasien hankkimista, mutta hänen silmänsä ovat yhä kiinni. Rintakehä kohoo aaltoillen vaaleankeltaisen neuleen alla. Voisin vannoa, että Olga julisti joskus vihaavansa keltaista.

Painan vasemman käden etu- ja keskisormeni yhteen ja vien sormenpäät kaulalleni, kallistan päätä hieman oikealle ja etsin leuan ja kaulan väliin jäävästä kuopasta kohdan, jossa verta suoniini pumpaava rytmi tuntuu vahvana. Syke on laskenut, hengityskin tuntuu kulkevan jo hieman helpommin. Jokainen arvaamaton vavahdus saa minut kuitenkin yhä säikkymään. En ole varma, onko ulkona himmenevä ilta hyvä vai huono asia oman paniikkini kannalta: onko parempi nähdä vai olla näkemättä ulos?

Mietin, helpottaisiko lukeminen paniikkia, häivyttäisi viimeisetkin pelon rippeet. Olen kaivanut kirjan esiin. Lasken sen syliini ja potkin laukkuni takaisin edessäni olevan penkin alle. *Sonnets*. Sormeni hivelevät haalistunutta vaaleansinistä kantta, jonka pinta tuntuu karhealta ihoa vasten. Avaan ensimmäisen sivun ja kuljetan peukalon sormenpäätä omistuskirjoituksen

päällä. Olen lukenut sen satoja, ellen tuhansia kertoja; tutut piikikkäät kirjaimet, joiden kirjoittaja on mitä ilmeisimmin yrittänyt epätoivoisesti saada ne taipumaan kauniimmiksi.

You understand more than you let yourself believe. I find number 30 fascinating. Let me know what you think.

Yours truly

Nostan sormenpäästä silmäkulmilleni ja yritän hieroa orastavan päänsäryn pois. Huonosti nukuttu yö, jännitys, väkevien juominen ja tupakointi aiheuttavat poikkeuksetta ohimoilla jyskyttävää kipua. Niska tuntuu myös kohmeiselta, ikään kuin pelko olisi jäykistänyt koko rankani. Emiliä ei näy vielä, ehkä hän todella pääsi käymään ohjaamossa.

Lukemisesta ei tule mitään ja työnnän kirjan takaisin laukuuni. Jalkani ovat nukahtaneet, niin kohmeisesti ne tuntuvat liikkuvan, kun nousen ylös ja istun tyhjälle penkille Olgan viereen. Katselen sisartani, joka on antanut päänsä kellahtaa oikealle hartialleen. Tummaksi värjäytyt hiukset roikkuvat kasvojen verhoina. Hän on aina ollut vaalea, tumma väri on epäilemättä ensiapua hiirenharmaaksi taittuneeseen kuontaloon.

»Muistatko kun vein sinua uimaan lapsena?» Olga kysyy avaamatta silmiään. Säpsähdän kuin olisin jäänyt kiinni johonkin yksityiseen tunkeilusta.

»Ai veit? En muista yhtään», sanon ja siirrän katseeni ikkunaan hänen ohitse. Oma kuvajaiseni katsoo sumeana takaisin.

»Vein vein. Olit ehkä kuusi», hän jatkaa.

»Minä muistan vaan, että käytiin isän kanssa uimassa», mutisen.

VUOSI 1970: sisarukset nousevat New Yorkista Pan Amin lennolle matkallaan kohti Suomea ja heidän veljensä hautajaisia.

VUOSI 1929: sisarukset lähtevät matkalle Viipurista Amerikkaan toisenlaisen elämän perään vailla tietoa tulevast.

HERTAN ELÄMÄ on lipunut hänen siskonsa Olgan vanavedessä, ja muistot hukatusta rakkaudesta kietoutuvat menetettyjen vuosien ympärille. Ajan kulu on pyöristänyt kuvien kulmat, häivyttänyt kiinnekohdat – mitä on ajan verhon takana; minne päivät ovat valuneet?

14 TUNTIA TAKAISIN on taidokas kertomus muistoista ja muistamisesta, sisaruudesta ja tekemättä jääneistä valinnoista.

SONJA KARLSSON on helsinkiläinen kirjoittaja ja kirjallisuuden opiskelija. *14 tuntia takaisin* on hänen esikoisromaaninsa.

KIRJAILIJAN KUVA
MERI BJÖRN

KANNEN SUUNNITTELU
JUSSI KARJALAINEN

ISBN 978-952-352-248-0
KL 84.2

9 789523 522480

